

KASTEEL AMERONGEN

Kasteel Amerongen perfecte locatie voor concerten

Een Huys vol muziek

Kasteel Amerongen geldt als perfecte locatie voor concerten. In het kader van de Dag van het Kasteel op tweede pinksterdag (21 mei) met als thema *Verborgene Verhalen Verteld* licht MONUMENTAAL een tipje van de sluier op van de muzikale geschiedenis van het historische bouwwerk, dat behoort tot de top 100 vaderlandse rijksmonumenten.

TEKST: **LODEWIJK GERRETSEN** FOTOGRAFIE: **PETER COX**

Margaretha danste met kreupel been

Het is op Amerongen vandaag de dag nog steeds een en al toonkunst wat de klok slaat. Niet alleen door de aanwezigheid van fraaie instrumenten, maar ook doordat vrijwel het hele kasteel superieure akoestiek geniet.

De ruimtelijke transparantie en de gewelven doen muziek klinken met grootse pracht. Het is verleidelijk te denken dat die akoestische kwaliteit bewust is gecreëerd bij de herbouw van het kasteel, nadat het in 1673 door troepen van Lodewijk XIV was platgebrand. Maar elk bewijs daarvoor ontbreekt. Uit de as verrees een buitenplaats in Hollandse classicistische stijl. De vrouw des huizes, Margaretha Turnor, tekende noodgedwongen voor de wederopbouw, aangezien haar man Godard Adriaan van Reede als diplomaat regelmatig in het buitenland verbleef. Trouw scheef ze haar echtgenoot drie-

evenals door de familie Van Aldenburg Bentinck die Amerongen sinds de 19e eeuw bewoonde. Het kasteel in de uiterwaarden van de Neder-Rijn bezit anno nu een fraaie collectie instrumenten en een ware muziekbibliotheek die is ondergebracht in het Utrechts Archief.

De bibliotheek telt circa 200 banden met duizenden composities. De oudste stamt uit begin 18e eeuw, de jongste uit de jaren dertig van de vorige eeuw.

De verzameling is tot stand gekomen door aankoop, vererving en schenking.

Dat de bladmuziek intensief gebruikt is, blijkt uit de vele sporen van slijtage. Het zijn mooie indicaties welke stukken geliefd waren. Een dergelijke collectie is in ons land tamelijk zeldzaam. Voor zover bekend bezitten alleen Kasteel Twickel

LINKS: PORTRET MARGARETHA TURNOR, TOEGESCHREVEN AAN JURRIAEN OVENS, CIRCA 1660 (COLLECTIE KASTEEL AMERONGEN).

MIDDEN: PORTRET ANNA ELISABETH CHRISTINA VAN TUYLL VAN SEROOSKERKEN, MARTIN FERDINAND QUADAL, 1793 (COLLECTIE KASTEEL AMERONGEN).

RECHTS: PORTRET FREDERIK CHRISTIAAN REINHARD VAN REEDE, MARTIN FERDINAND QUADAL, 1793 (COLLECTIE KASTEEL AMERONGEN).

maal per week over de vorderingen, steevast met de aanhef 'Mijn heer, mijn liefste hartje'. In haar brieven rept Margaretha zelden of nooit van muziek. Wel schrijft ze dat ze op 68-jarige leeftijd met haar kreupel been een dansje maakte.

Zingen

Ook al ontbreekt het aan bronnen die verwijzen naar het muzikale leven op Kasteel Amerongen, het is aannemelijk dat er muziek werd gemaakt. In ieder geval werd er gezongen, want in de 17e eeuw zong heel Nederland.

Ook is het waarschijnlijk dat de familie Van Reede instrumenten bezat. Leren musiceren was immers wezenlijk onderdeel van de adellijke opvoeding. Instrumenten en bladmuziek behoorden tot de inventaris van voorname families.

Door de Van Reedes werd dan ook veelvuldig gemusiceerd,

in Ambt Delden (Overijssel) en het Koninklijk Huisarchief te Den Haag een vergelijkbare verzameling.

Frederik en Annabet

Het hoogtepunt van het muzikleven op Amerongen valt in de tweede helft van de 18e eeuw, toen Anna Elisabeth Christina van Tuyll van Serooskerken en Frederik Christiaan Reinhard van Reede het kasteel bewoonden. Beiden waren enthousiaste muziekbeoefenaars. Frederik speelde viool en fluit, Annabet bespeelde een klavecimbel dat het stel kort na hun huwelijk in 1766 had aangeschaft.

De vele rekeningen voor muzieklessen, voor henzelf en voor hun negen kinderen, bewijzen hoe belangrijk musiceren in die tijd was.

Het klavecimbel bevindt zich overigens nog steeds in de collectie en wordt nog regelmatig bespeeld. Het dateert uit

1766 en draagt in sierlijke krullende letters de naam van de Engelse bouwer, Jacob Kirckman.

Harp en huisorgel

Ook harp en huisorgel deden hun intree op Amerongen. Het orgel is vervaardigd door de vermaarde Utrechtse orgelbouwer Gideon Thomas Bätz. Het werd in 1780 besteld, maar kreeg pas in 1815 zijn huidige plaats op de Galerij. Waarom dat zo lang geduurd heeft is onbekend. Wel weten we dat het instrument voor de Galerij bestemd was en dat Bätz rekening hield met de akoestiek van de ruimte. Een aantal jaren geleden is het instrument gerestaureerd. Opmerkelijk is dat tijdens die opknabbeurt in het orgel oude rekeningen zijn gevonden van de familie Bätz. De orgelbouwer gebruikte de nota's klaarblijkelijk om bepaalde pijpen

van het instrument te dichten. Merkwaardig is dat zich in de muziekbibliotheek geen partituren voor orgel bevinden, wel koraalboeken met psalmen, gezangen en hymnen. Het duidt erop dat het instrument vooral gebruikt werd ter begeleiding van psalmen en gezangen. Dagelijks vond in de ochtend in de Galerij onder leiding van de heer des huizes een godsdienstoefening plaats voor familie, personeel en gasten. Ook de gevluchte Duitse keizer Wilhelm II nam deel aan de diensten tijdens zijn verblijf gedurende anderhalf jaar op Kasteel Amerongen op verzoek van de Nederlandse regering.

Cuypers

De monumentale Galerij is door de vermaarde architect Pierre Cuypers verfraaid in opdracht van Godard John George Carel graaf van Aldenburg Bentinck, die in 1879 door vererving heer des huizes was geworden. Uit die tijd stamt ook de komst van een zogenoemde Erard-vleugel, voorloper van

de moderne Steinway. De Frans-Zwitserse Sebastian Erard was geestelijk vader van het instrument dat niet alleen door grote componisten uit die tijd (onder wie Frédéric Chopin en Frans Liszt) bespeeld werd, maar ook statussymbool was van aanzienlijke families uit heel Europa.

De Erard-vleugel behoorde toe aan de echtgenote van de graaf, Louise van Bylandt, die een zeer muzikale opvoeding had genoten van haar moeder Julie van Duyn, een begaafd pianiste. Na de dood van haar moeder in 1878 kreeg de vleugel een plek in het Huys.

Met het heengaan van graaf van Aldenburg Bentinck in 1940 verdween de muziek niet uit Amerongen. Zijn kleinkinderen gaven sindsdien veel huisconcerten. Verder bespeelde de gevierde musicus en dirigent Gustav Leonhardt het klavecimbel

regelmatig. In de eetkamer maakte hij in de jaren zestig zelfs een plaatopname.

Platenspeler

In dezelfde periode werd ook veel naar grammofoonplaten geluisterd. In een van de kamers staat nog een platenspeler van de firma Braun uit 1961.

Sinds de openstelling van het Huys voor publiek heeft de Stichting Vriendenkring Kasteel Amerongen tal van concerten georganiseerd en zij doet dat nog steeds. Gelukkig maar, want het is inderdaad muziek wat de klok slaat op Amerongen. Dat kan eenieder zelf ervaren op de Dag van het Kasteel op tweede pinksterdag (21 mei). Dan wordt er gespeeld op historische instrumenten.

Auteur Lodewijk Gerretsen is conservator bij Kasteel Amerongen.

LINKS: KABINETORGEL, GIDEON THOMAS BÄTZ, 1780 (COLLECTIE KASTEEL AMERONGEN).

BOVEN: KLAVECIMBEL, JACOB KIRCKMAN, 1766 (FOTO TOOS VAN ECK).